СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXXI. — Число 301. — Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 27. грудня, 1923. — VOL. XXXI. — No. 301. — Jersey City, N. J. Thursday, December 27, 1923. — THREE CENTS

НОВА ПІДВИШКА ДЛЯ БУДІВЕЛЬНИХ РОБІТНИКІВ

НЮ ЙОРК, 26. грудня. — Нюйорські робітничі юнії будівляного промислу, обеднані в Будівляну Раду, зробили з будівляними підприємцями згоду, на основі котрої всі будівляні робітники мають дістати від 1. січня нову підвишку робітничої заплати. Підвишка буде виносити 50 центів в день.

ВИБОРЦІ ДОМАГАЮТЬСЯ УХВАЛЕННЯ ЗНИЖЕННЯ ПОДАТКІВ

ВАШІНҐТОН, 25. грудня. — Нюйорський сенатор др. Ковпленд видав до своїх виборців публичного листа, в якому признає, що він дістав за послідних кілька днів близько 4,000 листів, які домагалися ухвалення закона про обниження податків, як проектує секретар скарбу Мелон. Др. Ковпленд заявляє від себе, що конґрес може ухвалити і зниженне податків і бонус для ветеранів.

РІЗДВЯНЕ ПОМИЛУВАННЄ ВЯЗНИКІВ

ВАШІНҐТОН, 25. грудня. — З приводу свята Різдва Христа президент Кулидж оголосив амнестію для 11 вязників. Межи помилуваними є мексиканська дівчина, засуджена за торговлю наркотиками; один сліпий мущина, засуджений за підмову до злочину; та один Мурин, котрий 21 літ тому вбив свого вітчима в обороні сестри.

СКЛИКУЮТЬ КОНФЕРЕНЦІЮ ДЛЯ ТРАНСПОРТУ

ВАШІНҐТОН, 25. грудня. — Президент Торговельної Палати Злучених Держав скликує на день 9. 10. та 11. січня 1924. року конференцію для справи перевозу. Справа вже обговорена в комітетах, установлених урядом скликуючого товариства.

ПРОПОВІДНИКИ ХОЧУТЬ ЦЕНЗУРИ НА РУХОМІ ОБРАЗКИ

ВАШІНҐТОН, 25. грудня. — Проповідники презбітеріянської церкви скликують на 13. та 14. лютого слідуючого року конференцію до Вашінґтона, в котрій мають взяти участь проповідники американських церков, а котра має домагатися ухвалення закона про встановленне цензури на рухомі образки.

ЗНОВА ДИПЛОМАТИЧНА ГОРІВКА

ВАШІНҐТОН, 25. грудня. — Право заграничних дипльоматів спроваджувати для себе алькоголічні напитки немимо прогибіційної заборони знова стало політичним питанием, як поліція хотіла нині сконфіскувати ладунок горівки вартости 50,000 долярів, а його властителі заставилися доставою для дипльоматів.

ЖЕРТВИ РІЗДВЯНИХ ТРУНКІВ

НЮ ЙОРК, 26. грудня. — Нюйорські шпиталі лічили від алькоголічного затроєння цілий ряд людий. В шпиталях померло від горівки 3 людий, а 5 других лежить в безнадійнім стані. Про подібні случаї доносять з других міст.

СВЯТОЧНИЙ ПОЛОВ?

НЮ ЙОРК, 25. грудня. — Федеральні прогибіційні аґенти заарештували коло нюйорського заливу моторову лодку, котра через якесь попсуття машини була здана на ласку й неласку морських филь, а на котрій найдено 4 людий з величезною масою готівки при собі. Іх всіх арештовано, бо припускають, що 46,356 долярів в готівці троха за велика сума, щоби виїздити на повне море. Урядники догадуються, що піймали провідників пачкарів святочних напитків.

КЛЕНСМЕНИ МІШАЮТЬСЯ В ПРОГИБІЦІЙНІ РЕВІЗІЇ

МЕРІОН, Илинойс, 24. грудня. — Підчас ревізій прогибіційних урядників в домах муншайнерів в повіті Віліємсоні приходили до стрілянини, в ній ранено 5 людий. Замітно, що прогибіційним урядникам мали помагати члени Ку-Клакс-Клена.

МЕКСИКАНСЬКА ЗАВЕРУХА

МЕКСИКО, 25. грудня. — За послідний день не було ніяких подій на поли бою межи федералістами та повстанцями. Чутки про розлам серед революціонерів ходять далі. Президент Обреґон знова виїхав до армії.

ГРІЗЬБА ЩЕ ОДНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ В АМЕРИКАНСЬКІЙ РЕПУБЛИЦІ?

ВАШІНҐТОН, 25. грудня. — Немале здивованне серед американських урядовців викликала вістка, що в середно-американській републиці Гондурасі проголошено воєнний стан. Причиною має бути небезпека повстання з нагоди виборів нового президента републики.

20 ЛЮДИЙ ПОГИБЛО В ЗЕЛІЗНИЧНІЙ КАТАСТРОФІ

ЕЛЬ ПАСО, Тексас, 25. грудня. — Коло міста Селяї, в мексиканськім стейті Ґванхвато, вилетів з торів зелізничний поїзд. Підчас катастрофи погибло двайцятеро осіб, з чого яка половина були американські горожани. Кажуть, що катастрофу викликали мексиканські революціонери.

ЧЕТВЕРО ЛЮДИЙ ПОГИБЛО НА МОРЮ

СІЕТЕЛ, Вашінґтон, 25. грудня. — Здовж побережа стейту Вашінґтону та канадийської провінції Британської Колумбії лютувала нині страшна буря. Наробила вона великої шкоди і на морю і на побережу. Межи иншим пропала моторова лодка з 4 людьми.

ІНДІЯНИ БОЯТЬСЯ КІНЦЯ СВІТА

МЕКСИКО, 25. грудня. — Індіяни з околиці вулькану Попоатепеля дуже залякані новим вибухом вулькану. Припускають вони кінець світа. Кажуть, що вулькан знищить увесь світ.

НЕЩАСНИЙ ВИПАДОК З ЖАРТУ

На саме навечеря Різдва прийшло в місті Газарді, в стейті Кентакі, до поєдинку межи шерифом та якимось Филипсом. Поєдинок скінчився смертю шериф а та пораненнєм Филипса. Сей втік в гори. Щоби його піймати, зібралася громадка приятелів шерифа.

Сильно зоружені вони прослідили втікача аж до гірського села Гломора. Задержавшися тут перед сільською крамницею, вони стали радитися, куди їм далі йти. В тій хвилі з крамниці почувся тріск, ґейби вибух. Думаючи, що се втікач стріляє до них, шукачі скрилися за дерева та почали острілювати крамницю. Коли з неї ніхто не відповідав вистрілами, вони обережно підійшли до крамниці. На доліві крамниці лежав тяжко пострілені властитель склепу та двох покупців, що в той час припадково були в крамниці. Один з них таки незадовго помер, а другий ще бореться зі смертю.

Показалося, що гук, який шукачі взяли за вистріл, походив з вибуху штучного огня, який запалив на жарт один з покупців.

МАЮТЬ ОГОЛОСИТИ ЛІСТУ БУТЛЕҐЕРІВ.

Антисалюнова Ліґа, головна прогибіційна організація в Злучених Державах, збирається подати до публичного відома спис бутлеґерів. Зате урядники Товариства Проти Прогибіції заявляють, що вони дуже раді тій заяві, бо оголошенне такої лісти покаже цілу неможливість переведення в життя прогибіційного закона. На їх думку, колиб всіх бутлеґерів прийшлося замкнути до арешту, то треба найти вязниці такі великі, щоби в них помістити половину населення Злучених Держав.

НОВИЙ ОСТРОВ.

Один капітан корабля доносить, що він відкрив у бенгальськім заливі (в Азії) новий вульканічний остров, що зявився на поверхні перед кількома днями. Він 600 метрів довгий, 300 метрів широкий і вистає над поверхню моря 10 метрів. Ще в 1914 році замічено, що в тім самім місці, де тепер виринув отров, появлялися маси вульканічного намулу, що походив з великих глибин. Видно, що вже тоді той остров виринув і аж тепер показався над поверхнею води.

ТРАФИЛА КОСА НА КАМІНЬ?

Доносять з Биддфорда, в стейті Мейн, що польський атлет Владек Збишко Циґаневич вніс до місцевого суду позов о розвід проти своєї жінки Амелії. Атлет, котрий свого часу поборов таких силачів, як Стечера, Люиса, Сіґфріда та Лінова, та котрий має понад 6 стіп висоти та важить коло 200 фунтів, жаліє в позві, що його жінка, низька ростом та невеличка тілом, над ним знущалася...

ВИКРИТТЄ ВЕЛИЧЕЗНОЇ ШПИГУНСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ В КИЄВІ.

В Києві викрито контр-революційну організацію, яка мала своїм шпигунським осередком Пранж і керувалася Чайківським і Карташевом. Установлено причетність до неї есурів. Київська організація ставила собі за мету скиненнє радянської влади, в яких цілях вживала всіх заходів до розкладення істнуючого апарату. Організація мала своїх аґентів майже у всіх установах.

Зі штабу київської військової округи вони викрили дуже важливі мобілізаційні документи, які були продані Польщі. Чужоземна контр-розвідка оплачувала аґентів організації золотом. У склад організації входили деякі видатні професори. Судова справа проти членів організації почнеться слуханнем у найблищих днях при відчинених дверях.

ТЕАТР ІМ. ФРАНКА В ХАРКОВІ.

У гарно відновленій салі бувшого російського малого театру почав вистави український державний театр ім. І. Франка песою „Евген Нещасний". Про цю песу пишуть харківські „Вісти": „Вистава свідчить, що можливий є блискучий розвиток українського театру. Ми маємо міцно спаяний художний гурт, талановитих виконавців, режисуру, яка рзоуміє театральне мистецтво, освіченого керовника, а головне великий порив і бажання служити рідному українському мистецтву й театру, який виривається з пут „малоросійщини".

СЛІДАМИ ТЮТЮНИКА

В звязку з поверненням Тютюника на Україну богато військових емігрантів у Польщі звертається до радянського представництва у Варшаві з прошеннем про амнестій. Недавно з тою метюо звернулись до радянської місії петлюрівські генерали Середа і Ніконів.

ВІДКРИТТЯ УКРАЇНСЬКОГО БАНКУ В ХАРКОВІ.

Дня 25. падолиста в Харкові відбулось урочитсе відкриттє Українського Сільсько-Господарчого Банку. Відкриваючи святочні збори, голова Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету Петровський виголосив промову про значіння новозаснованого банку для розвитку дрібного селянського господарства, після чого вибрано членів управи.

В склад управи входять: Дудник, Кельманзон, Поплавко, Гасенко і Сологуб. До ради входять: Мануїльський, Клименко, Вольф, Любченко, Порайко і инші.

Банк розпочав свою діяльність 27. падолиста. При помочи того банку радянська влада на Україні має намір втягнути селянство в товаро-грошеве господарство, збільшити продуктивність селянського господарства дорогою кредитів і зорґанізувати селянський ринок збуту.

МИР І ТИШИНА.

Совітські телеграми голосять про велику розправу у київському ґуберніяльному суді, яка закінчилася дня 9. ц. м. кількома присудами смерти. Судили „шайку нальотчиків, що вчинили низку збройних грабунків та вбивств у Київі. Організатора шайки, студента й поручника старої армії Григорія Ляпоту й 4-ох инших активних банкдитів засуджено до розстрілу, 4-ох на десять років увязнення, 2-ох — до увязнення від 3 до 8 років." Чи це справжні бандити-грабіжники, чи одні з тих „бандитів", яких охрестила "бандитами" офіціяльна термінольоґія чека? Бо про „бандитів" є звістки й із провінції Вел. України: „в олексіївському районі ізюмської округи в наслідок операцій проти банд затримано 8 співучасників банди Готовицького".

ПОБІДА МІЛІТАРИСТІВ У СОВ. УРЯДІ.

На останнім засіданню президії комуністичної партії в Москві прийшло до острого конфлікту поміж Троцьким і Бухаріном та Зіновєвим. Троцький помагався припинення зброєнь і воєнних авантур. Бухарін і Зіновев зажадали збільшення армії і зброєнь. Більшість голосів було проти внеску Троцького, якого авторітет міцно захитаний.

ДОРОГА БІБЛІЯ.

У Льондоні продано одну стару біблію за 5674 фунтів. В р. 1826. ця біблія коштувала 3500 фунтів.

КОЛЯДА РІДНІЙ ШКОЛІ!

Пригадуємо українському громадянству в Америці, що після ухвали Першого Конґресу Обєднання, а також і нашого традиційного звичаю, всі збірки, які переводяться в Америці на народні цілі в часі від Різдва до Йорданських свят, призначені на Рідну Школу в старому краю.

Всі цифри про стан нашого шкільництва як і факти про монґольський похід Польщі на знищенне нашої культури і школи, про що нас інформує майже кождого дня наша українська преса, говорять аж надто пророчисто про конечну, неґайну та обильну допомогу Рідній Школі.

Ми нарід культурний і хочемо ним остатись, мимо монґольского наїзду Польщі. Культура народу опирається на школі. Тому боронім Рідну Школу, бо її заглада, се наша культурна і національна смерть.

Зібрані жертви шліть до Обєднання з призначеннем на Рідну Школу!

Обєднаніє Українських Організацій в Америці.

OBYEDNANNYE, 1417 Franklin St., PHILADELPHIA, PA.

ВЕНІЗЕЛЬОС ВЕРТАЄТЬСЯ ДО АТЕН НА ЧАС ВИРІШЕННЯ ПРО ФОРМУ ПРАВЛІННЯ ГРЕЦІЇ

АТЕНИ, столиця Греції, 25. грудня. — Сюди наспіла нині депеша від Венізелоса з Парижа, що він приймає запрошенне грецького народу, висловлене лідерами політичних партій, і неґайно приїде домів, щоб узяти участь в політичній перебудові рідного краю.

Одначе в депеші повідомив, що приїде до Греції тільки на короткий час і в жадному випадку не прийме місії створити новий грецький кабінет.

Він має виїхати з Франції кораблем дня 29. с. м., а прибути до Атен дня 2-ого січня, 1924, саме в день отворення грецького національного зібрання, яке має рішити про форму правління Греції.

Він виразно заявив, що їде до Атен тільки помогти полагодити трудні питання в теперішньому скрутному становищі вітчини, але не хоче обняти проводу, а всетаки в деяких ґрупах повстало занепокоєнне ізза його скорого повороту.

Републиканці не певні, чи він їх підіпре, чи заявиться за удержаннем монархії і тому не дуже вдоволені його поворотом, бо знають, що він може перехилити рішенне національних зборів по свому.

Одні ліберали тішаться його поворотом, бо вважають Венізелоса своїм однодумцем.

СТЕКЛОВ У СПІРЦІ З ГЮСОМ

МОСКВА, 25. грудня. — Редактор російського совєтського урядового дневника „Известия", Стеклов, написав у нинішньому виданню сеї ґазети, що американський державний секретар Ч. Е. Гюс осягнув тільки „формальну побіду" у своїй заяві, що совєтський уряд і „третій інтернаціонал" се одно і тесаме.

Стеклов пише, що Гюс покликується на його статтю із 7-ого падолиста, 1922, в якій він власне се ствердив, але завважує, що Гюс не подав докладнійше і повнійше сеї статті, а навпаки, додав ще своїх кілька слів і тим робом змінив його гадку. Се Стеклов називає „підробленнем".

(Треба ствердити, і Стеклов сього не може заперечити, мимо викрутів, що се, що треба було Гюсови для заяви про спільність між „совнаркомом" і „комінтерном", він в статті Стеклова найшов і подав).

ПРО ДІКСМІД НІ СЛИХУ НІ ДИХУ

ПАРИЖ, 25. грудня. — Французи були на Різдво сумні ізза недостачі вістий, що сталося з великим французьким військовим воздухоплавом Діксмід.

Він вже 8 днів пропадає, а вістки про нього нема нівідки.

ЛИШ ТІ ПРОПАДАЮТЬ, ЩО ПОКИДАЮТЬ БОРОТЬБУ

БЕРЛІН, 25. грудня. — Німецький канцлер др. Вільгельм Маркс переказав сьогодня кількои тисячам слухачів радіофонів по цілій Німеччині „різдвяний політичний поздоров".

Він сказав, що Німці так обідніли, що тисячі з них мусять бути вдячні, що на Різдво дістануть теплу страву з чужих кухонь.

Далі пригадав німецькому „побитому народови", що його жде тяжка праця, тяжкі обовязки податкові і тяжка боротьба, а закінчив словами, що Німці не пропадуть, бо лише сі пропадають, що покидають боротьбу.

НОВІТНІЙ ОРДЕН ЛИЦАРІВ В АНГЛІЇ

ЛОНДОН, 25. грудня. — Англійці заложили собі новий орден лицарів, якого завданнем є поборювати все, що зле.

Почин до сього дав рух фашистів в Італії. Але сей орден англійських лицарів відмінний і від фашістів і від американських Ку-Клакс-Кленів.

Головою ордену лицарів вважають його основники „невідомого жовніра", до якого гробу вони уладили були святочний похід.

Досі до сього ордену новітніх англійських лицарів належить уже 5,000 осіб.

КОМУНІСТИ В ЕСПАНІЇ І ПОРТУГАЛІЇ ПРИГОТОВЛЯЮТЬ ПЕРЕВОРОТ

ПАРИЖ, 25. грудня. — З Мадриду, столиці Португалії, і Лісбони, столиці Португалії, повідомляють, що там заноситься на комуністичні револьти.

В обох країнах правительства попали на сліди комуністичної змови на переворот.

КАЖЕ, ЩО КАРЛО НЕ МАВ ПАПІРОСІВ

БУДАПЕШТ, столиця Мадярщини, 25. грудня. — Один австрійський офіцир з окруження покійного цісаря Карла пише у його споминах, які власне тепер видав, що він перед останнім своїм летом на угорський престол був такий бідний, що мусів в офіцирів просити папіросів.

ЗБІР ЖНИВ У ПОЛЬЩІ

ВАРШАВА, 25. грудня. — Польський уряд видав звідомленне про збір жнив в Польщі 1923 року.

В сьому звідомленню каже, що збір випав дуже добрий, навіть красший як довоєнні збори на тихсамих землях. Тільки збір пшениці меньший.

ТУРЕЧЧИНА ГРОЗИТЬ МОСКВІ

ВІДЕНЬ, 5. грудня. — Анґорський уряд вислав до Москви рішучий протест проти комуністичної аґітації в Туреччині. На випадок продовжування сеї аґітації нота грозить неґайним зірванням взаємовідносин із совєтськими републиками.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодинока часло три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Ситі і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
В Канаді належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тих. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ДЛЯ ОХОРОНИ ДІТІЙ.

Від довшого вже часу побивається в суспільному життю Зл. Держав питанне захорони дітій перед фабричною працею. Справу сю дебатовано цілими десятиліттями. В тій справі вже навіть були ухвалені по ріжних стейтах закони, але вони показалися непрактичними, бо з таких законів для тих стейтів, що їх ухвалювали, виходила шкода, бо промисли, які вживали дітий до праці, переносилися зараз до тих стейтів, які дітячої праці не зборонявли. Ухвалено нарешті федеральний закон, але Найвисший Суд Злучених Держав признав його противним конституційній постанові про свободу контракту.

Теперішний конгрес зійшовся серед загально поширеного переконання, що фабричну працю треба остаточно раз на все усунути. Доказом сього хочби самий факт, що в теперішній сесії конгресу внесено не менче як 18 проектів про дітячу працю. Проекти є наріжнійшого рода: одні відносяться до дітячої праці в тих фабриках, що стоять під наглядом федерального уряду, другі хочуть розтягнути такий нагляд на цілі Злучені Держави. Одні хочуть розтягнути урядовий нагляд на працю дітий, другі й на працю матерій. Одні говорять про працю дітий імігрантів-негорожан, инчі про працю всіх мешканців. Одні вдволяються, ще одним федеральним законом, другі, навчені минувшою практикою, хочуть зміни федеральної конституції.

Можна з сього вносити, що наконець справа, так розрушана публичною агітацією, не загине, та що аж тепер Злучені Держави дістануть справді гідний закон для охорони дітючих сил перед фабричним визиском, і то закон, якого не потрафлять звалити правничими кручками навіть судії з Найвисшого Суду Злучених Держав.

НАГОДА ПІД РУКАМИ.

До головної канцелярії Українського Народного Союза прийшло недавно письмо, в котрім член одного відділу писав так:

„Таких відділів, як наш, то ледво чи хто їх де видів або чував. В нашім братстві є всего 50 членів, а в Українськім Народнім Союзі з того не стоїть і половина."

Далі член Українського Народного Союза пише так:

„Незадовго буде річний мітинг членів нашого братства. Що станеться, як члени виберуть до уряду людий, які не є членами Українського Народного Союза? Як буде такий відділ міг сповняти свою роботу?"

Сей член підносить дуже важне організаційне питанне, і його листа треба підчеркнути як признаку великої свідомости серед членів Українського Народного Союза. Він показує, що члени й самі вже на стільки думають над розвоєм своєї організації, що добачують її хиби та перешкоди.

Одною такою хибою якраз треба признати такі прояви, як отсей, описаний з живого життя одним членом. Член дуже зручно підхоплює недостачі таких умов. Коли з товариства лишень частина членів належить до Українського Народного Союза, то, очевидно, таке товариство розвиватися як слід не може. В уряд такого товариства можуть попасти люди, які не є членами Українського Народного Союза, яким тим самим справи Українського Народного Союза байдужі, яким байдуже все добро членів Українського Народного Союза. Статут Українського Народного Союза предбачує таку трудність і виразно зборонює відділам лучитися з другими організаціями, яких всі члени не належать до Союза. Тому такі організації є нестатутові.

Сей нездоровий стан треба як найскорше покінчити. Покінчити його можна двома способами.

Один спосіб лежить в тому, що члени Українського Народного Союза відділяються від решти, які не є членами Українського Народного Союза. Се не значить, що вони виступають з другого товариства. Се значить лишень, що яко члени Українського Народного Союза вони організуються осібно, мітингують осібно, вибирають осібний уряд, ведуть осібну касу, словом заховуються як осібна організація.

Другий спосіб труднійший, бо вимагає великої свідомости серед членів відділу, немалої організаційної справности та завзяття. Сей спосіб полягає в тому, що члени відділу Українського Народного Союза постараються о те, щоби приеднати до Українського Народного Союза всіх членів другого товариства. Тоді всі стануть членами, тоді ціле велике товариство переміниться на справдішний відділ Українського Народного Союза. Як сказано се є спосіб труднійший, але він певно промовить до серця тим членам, які знають, що трудности на те, аби їх поборювати, а лихо на те, щоби ним об землю кинути; які не бояться йти до лісу, бо там вовки ходять; і які знають що не святі горшки ліпять. Такі члени Українського Народного Союза засукають рукави та всіх сил доложать, щоби приєднати до своєї організації наперед тих всіх, з котрими вони стрічаються на товариських зборах. Місто шукати за членами по фабриках, концертах, вічах, родинних оказіях, вони зачнуть гуртувати передовсім тих, які з ними вже стоять в товаристві, але ще не розуміють ваги та добродійств Українського Народного Союза. Тут є поле для попису для неодного відділу, бо, треба сказати, що таких організацій є небагато, але все ще існує кілька. Коли всі подібні відділи постараються приєднати всіх своїх товаришів з подібних товариств, з сього одного Український Народний Союз збільшиться на кількасот членів. Сюди повинні звернути свою організаційну роботу всі свідомі члени.

ЯК ЗАКРИЛАСЬ ОДИНОКА ЧЕСЬКА ЧАСОПИСЬ.

Сторінка з культурної історії чеського народу, а разом з тим і потіха для українських видавців.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Хто є наочним свідком нинішнього розцвіту чеської держави, чеської культури, а зокрема чеської періодичної преси той ледве чи повірить, що був час, коли одинока чеська часопись мусіла закритись, бо не годна була спромогтись на ... 50 передплатників.

Так, був такий час. Правда це діялось досить давно тому, перед 150 роками, але хто міг би повірити, що ще 150 років тому чеська національна свідомість так низько стояла?

Та розповімо все по-ряду.

До кінця р. 1771, у Празі виходили паралельно дві часописи — одна німецькою та одна чеською мовою. Властиво, часопись була одна, німецька („Прагер Постзайтунг"), але з огляду на місцеві обставини вона рівночасно виходила і в чеськім перекладі, бо все-таки австрійська влада хотіла цим способом ушанувати права місцевої мови.

Часописи видавались, очевидно, державним коштом, але друкувались у приватній друкарні якоїсь пані Розенмілерової. Отож наприкінці того 1771 р. пані Розенмілерова звернулась до празького цензурного комітету з проханнем, щоб їй дозволено було друкувати часопись лише по-німецьки, а чеське видання припинити. Пояснювала вона свою прозьбу тим, що з того чеського видання продається лише **2 примірники у Відні та 2 примірники у Празі.** А коли почислити кошти перекладу, складу й друку цього чеського видання, тоходило що пані Розенмілерова мала на цім дуже великі втрати.

Цензурний комітет розглянув справу, цілком згодився з властителькою, але все-таки не міг зважитись власною постановою закрити одиноку чеську часопись, яка майже без перерви виходило аж з 1719 року. Тому справа пішла на розгляд самої цариці Марії Терезії. Цариця розсудила, що коли ніхто не читає тої чеської часописи, то **її можна закрити** — тим більше, що німецька часопись залишається, й хто хоче знати новини, той може про них довідатися з цеї німецької часописи.

Цісарська резолюція прийшла до Праги, і в слідуючім році чеська часопись вже більше не виходила.

Та сама Розенмілерова хоч і носила німецьке призвище, але мала добре чеське серце. Очевидно їй шкода було закритої чеської часописи, й тому вона наприкінці 1772 р. оповістила, що з початком нового року вона хоче відновити ту часопись. Вона писала в своїй оповістці, що знижує передплату з 8 гульденів до 3 гульденів річно. Коли тільки знайдуться **50 передплатників**, аби покрити її річні видатки (150 гульденів), то з нового року часопись почне виходити знову.

На цю оповістку відгукнулось **тільки девять передплатників**. Ясна річ, що пані Розенмілерова мусіла залишити свої заходи що до відновлення чеської часописи.

Серед тих 9 передплатників, що відгукнулись на оповістку, був також один дуже палкий чеський патріот, Антін Шнайдер на імя, приватний секретар одного з великих празьких панів. Він звернувся з проханнем до чеського намістника графа Фірстенберга, щоб той допоміг справі відновлення часописи. Він дуже докладно й зворушливо описав, яка це велика шкода для чеської мови, що загинула одинока часопись у тій мові. Фірстенберг передав те прохання на розгляд цензурного комітету, а той знов запитав пані Розенмілерову, що вона думає про цю справу. Властителька друкарні відписала, що вона „радо підтримає нашу любу рідну мову", й коли тільки. п. Шнайдер роздобуде 50 передплатників, з початком 1774 р. часопись почне знов виходити.

Про це було повідомлено п. Шнайдера. Але й він не міг розшукати 50 чеських патріотів, які схотіли б читати часопись рідною мовою. Так справа й замерзла.

Що-йно через десять літ обставини змінились, і чеська часопись відновилась. І чеська часопись відновилась. Але то вже инша історія.

Українська преса вже вийшла з того стану, коли за браком передплатників часописи мусіли закриватись. Але вона ще далеко не осягла й нинішнього стану чеської преси з її кількома сотками назв та міліонами примірників. Однак, доробились Чехи до цього стану — доробимось і ми.

Хай же росказаний тут епізод з культурної історії чеського народу послужить джерелом потіхи й бадьорости й для наших видавців та культурних діячів.

Мартин Гак.

БІЛИЙ КУЛИК

—o—

Що є на совітській Україні досить багато червоних Куликів, Валеріянів Поліщуків та инших нездар, які у прозі й віршах прославляють „прелесті" радянського ладу — це ми, на жаль, давно знаємо. Але про існування білих Куликів ми досі ще не чули. Виявляється, однак, що є й такий. Обявився він на шпальтах поганенької газетки „Кубанец", що видається в Сербії „на „правах рукописи". Білий Кулик присвятив свої поетичні досуги не кому иншому, як самому генералови Врангелеви, порівнявши його з орлом, який „літав по Росії, летав меж картечью"... Сидить орел смутний, задуманий, і враз знову підбадьорується:

„А чого це я сумую,
Чого унываю,
Ой, піду я по чужбині
Орлят посбираю.

Отіх орлят, що зо мною
Лытілі гурбою.
Вони гирко усі плачуть...
Всі підуть за мною.

Хмара скоро разійдется,
Та й вигляне сонце,
Та й відчиниця в Россію
Шыроко віконце"....

І на яку тільки мару білому Куликови здалась українська мова! Написав би він це саме по московськи: вийшло-б і краще і більш „похоже". А то маєш, по українськи прославляти Врангля: це-ж курам на сміх!

БАЄР 205

Новий лік на сонну хоробу.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи" з Европи).

—o—

Професор д-р Кляйне, довголітній помічник славного німецького ученого Роберта Коха, цими днями повернув до Берліну з двохлітньої подорожі по центральній і полудневій Африці, де він переводив спеціяльні студії над лікуванням сонної хороби.

Д-р Кляйне вже й перед війною багато літ працював у східній Африці над поборюваннем сонної хороби, але не міг тоді добитись добрих наслідків. Цим разом він взяв з собою новий лік — „Баєр 205", приготовлений на хемічній фабриці Баєра у Леверкузені (Німеччина) — тій самій, що виробляє славний на цілий світ аспірин.

Спроби лікування сонної хороби новим ліком дали цілком задовольняючий вислід. Хороба ця в першій, найлекшій стадії падає на кров, у другій — на жили і в третій, найтяжчій — на нерви. Отож хорі у першій та другій стадії видужували всі, як тільки їм встрикувано кілька добрих порцій „Баєра 205". Хорих у третій стадії д-р Кляйне мав 95 душ; з них тільки у трьох по зроблених встрикуваннях появились знов паразити сонної хороби у крови. Усі инші хорі третьої стадії цілком видужали.

Серед пацієнтів були не лише чорні тубольці, але також один білий европеєць, англійський капітан Гордон Джеймс. Цей останній перепробував на собі всі можливі ліки, але все марно, а як тільки йому зроблено кілька встрикувань Баєра 205, так він зразу одужав і почуває себе тепер як найкраще.

Новий лік помагає не тільки людям при сонній хоробі, але також худобі, коли її вкусить муха це-це. Як відомо, худобина, укушена цею мухою, починає сохнути, так що незабаром од неї залишається один кістяк, а врешті зовсім здихає. Д-р Кляйне робив худобі прищепку Баєра 205. Прищеплену худобу переганяли в ті місцевости, де є дуже багато мух це-це, але їй це нічого не шкодило, бо вона робилась нечутливою до укусу тих мух.

Однак, коли пробували лікувати Баєром 205 неприщеплену худобу, покусану мухою це-це, то з того нічого не виходило. Д-р Кляйне проте сподівається, що шляхом дальших спроб можна буде так удосконалити новий лік, що він помагатиме також і неприщепленій худобі.

Новий лік не має в собі ніяких шкідливих частин; у нім нема ані миш'яку, ані живого срібла.

Для цілої Африки, де сонна хороба дуже поширена й де муха це-це щорічно винищує силу худоби, новий лік має величезне значінне.

Д-р М. С—й.

З РОСІЙСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ

За приватну власність.

В Парижі відбувалася в днях 14—16 листопада с. р. нарада російських промисловців-емігрантів під головуванням Н. Денисова. Почин до скликання такої наради дали російські емігрантські торговельно-промислові союзи з Парижа, Лондону, Берліна, Чехословаччини, Югославії та Швайцарії. В нарадах брали участь також представники комітету емігрантських російських банків та приватних залізнодорожних підприємств і інжинірів.

Найбільше уваги присвятила нарада рефератови С. Третякова на тему можливости відновлення економічної діяльности в Росії.

Вислідом нарад над цею справою являється резолюція про те, що представники заграничних (чит. емігрантських) торговельних і промислових організацій признають однодушно неможливим відновити в сучасний момент економічну діяльність в Росії, бо совітський уряд введенням в житте „непу" не створив і не створить необхідних для розвитку народнього господарства Росії умовин.

Принявши таку постанову нарада висловила погляд, що можливість цього наступить тоді, коли в Росії правно буде загварантоване істнованне приватної власности, коли цілком здецентралізується всю промисловість і введеться в житте цілковиту господарську свободу. Аж тоді зможе наступити відновлення в Росії діяльности російських приватних капіталістів зі своїми капіталами та притягнення для роботи над відновленням російського господарства і промислу чужого заграничного капіталу.

Всяка підтримка совітського уряду моральна і матеріяльна приносить шкоду інтересам російського народу та ослаблює його в боротьбі з комунізмом.

Вкінці нарада постановила всіми силами боротися з тими грабіжницькими елементами, які — використовуючи сьогоднішні хаотичні відносини, викликані совітським режимом, — заключають концесійні та арендні умови, що нарушують принціп приватної власности і противляться інтересам російського народу. Досвід останніх років виказав повну неможливість вірити якимнебудь обіцянкам і зобовязанням большевиків, а тому й висше названі економічні умовини відродження Росії стануть реальними лише з приходом законної російської влади.

Такі постанови приняла російська „буржуазна" еміграція в Парижі, не рахуючись цілковито з ходом політичних подій в Европі.

РІДНА ШКОЛА ДО УКРАЇНЦІВ В АМЕРИЦІ І В КАНАДІ.

ДОРОГІ БРАТТЯ І СЕСТРИ:—

З нагоди Різдва, Маланки та Йордану колядуйте і щедруйте на „Рідну Школу" в старому краю!

Вписуйтеся в члени „Рідної Школи"! Членська вкладка на 1 рік лише 1 доляр і вписове 10 центів.

Рівночасно з грішми присилайте і списи членів (імя і назвисько, занятте і точну адресу).

В „Рідній Школі" мусить згуртуватися весь український нарід, деб він не жив, бо через „Рідну Школу" дійдемо до воскресения України.

Гроші шліть чеками (дрефтами), виставленими на адресу „Рідна Школа" Українське Педагогічне Товариство у Львові, Ринок 10, II. поверх а платними в одному з американських банків, Ridna Shkola, Ukrainske Pedagogiczne Tovarystvo, Lemberg, Rynok 10, East Galicia, Europe.

Львів, 8. грудня, 1923.

Українське Педагогічне Товариство.

БОЛЬШЕВИКИ І БЕЗПАРТІЙНІ.

В большевицькій урядовій газеті „Известия" появилася статтия Стеклова, в якій доказується конечність допущення до співпраці елементів безпартійних, в ціли скріплення комуністичної партії, яка останніми часами стратила авторитет.

Ся стаття викликала оживлену дискусію.

Також инші часописи стверджують, що авторитет комуністів захитаний, що доказують останні вибори до рад. Співпраця безпартійних конечна для розвитку совітських республик. Деякі автори статтий поборюють Стеклова, побоюючись, що наплив безпартійних здеморалізує комуністів і що комуністична партія стратить через те чистоту своєї ідеальогії.

Як видно, комуністи тратять вже останню силу, якою була їх моральна сила у себе, у своїй партії.

ЯК КОЛИСЬ, ЗА НЕБІЖКИ ПОЛЬЩІ № 1.

До львівського „Діла" пишуть з Варшави:

В українськім посольськім клюбі одержано відповідь міністра внутрішних справ Керника на інтерпеляцію, що була внесена в соймі 6. червня с. р. в справі відносин між українським населенням і польськими осадниками на Волині. Приводом до інтерпеляції послужив дуже сумний факт, коли осадник, якому селяни не захотів наняти коний, підпалив хлів тому селянинови та поранив карабіном його жінку.

Міністер повідомляє, що після перевірки зазначений факт ствердився і в сій справі провадиться слідство. Разом з тим міністер признає, що всім осадникам „на кресах" дано дозвіл мати при собі зброю з приводу не досить усталених там умов безпеченства". Натурально, сей дозвіл на місцеве населення не поширюється.

Колись шляхта польська ішла з оружем на українські землі, а тепер за панования Пілсудських і Вітосів таксамо ідуть на українські землі селяни-мазурі.

Перше шляхта розширювала Польщу, поки вона не трісла, а тепер та роля припала селянам-мазурам. Наслідок буде такийсамий, тільки вже буде потому небіжка Польща № 2.

НОВІ ПОЛЬСЬКІ РЕВІЗІЇ В ГАЛИЧИНІ.

Зі Станиславова повідомляють: Дня 26. падолиста с. р. о девятій годині вночі військова жандармерія разом з поліційним агентом перевела домашній трус у бувшого старшини Г. А. Михайла Припхана і учителя Дмитра Макогона, замешкалих в Книгинині-місті. Трус переводжено дуже строго. У Припхана перетрусено кожду річ в хаті, на стриху, а навіть у стайні. Таксамо відбулась ревізія по всім поліційним приписам й у Макогона.

За чим так ревно шукала жандармерія, ніхто не знає. Вислід ревізії був для поліційників не дуже вдоволяючий.

Не найшовши ніяких „доказів" провини, жандармерія відійшла. На відході зробили тільки увагу, що згадані громадяни „зацєнте Українци" мабуть тому, що давали відповіди по українськи.

Та такі розбої під ляцьким наїздом се лиш буденщина.

Йос. Ігн. Крашевський.

ЯК ПЕРЕРОБЛЮЄТЬСЯ НАРОДИ*)

(Присвячується цей український переклад статті популярного польського письменника всім приятелям п. Маркила Прушинського, для яких інтересно буде пізнати в ній жерело двадцятикількох його статтей на українські теми в „Слові Польскім").

Можливо, що способу перетворювання того, що Господь Бог створив, не належалоб зачисляти до винайдених в цьому році; годі одначе промовчати його, коли в цьому році він щонайменьше удосконалився.

З допотопових і передісторичних епох первісного світа маємо знамениті памятки мистецтва в обсягу винищування цілих народів; знаємо про такі з них, яких ледви імена до нас дійшли, так ретельно й систематично взялося їх нищити. Як із мастодонтів або з іхтіозаврів, полишилися ледви кости й спорохнавілі зуби. Воно приносить честь первісним епохам, в котрих уміли не жартом братися до діла і з почуванням добре понятого милосердя нищено всіх, аж до немовляти і старця включно, щоб не було кому плакати на могилах. Наше століття, що славиться розцвітом політичної економії, поступає собі, правда, менше милосердно, зате значно ощаднійше. Воно знає, що чоловік є продуктивною силою та що його рука й ум дають вартість усьому, чого доторкнуться; воно жалує тої інтелігентної машини, волить перебити її ніж попсувати й поломити.

В епохах найбільших варварств ніхто й не припускав, щоб чоловіка можна переробити; жидам вільно було по еврейськи плакати на ріках Вавилона... Наше століття, котре всякі поступи вважає можливими, узнало, що чоловік, який, наприклад, уродився Датчанином, може помалу й при добрій едукації батога, вязниці, терору й неволі перетворитися згодом знаменито на досконалого Німця... Деякі тверді народности, правда, перетворюються пиняво і з трудом; прикладом Поляки, серед котрих у другому й третьому поколінню самохіть відроджується почування давної народности; одначе на що є сила, пострах, систематичне завзяття й середники добре обдуманого примусу?

Ще кілька літ тому назад не знали люди способу мистецького перероблювання народів; по старосвітськи, по московськи їх тільки винищувано; нинішня навіть варвари Москалі, стративши на Кавказі й на Криму кількасот тисяч населення, яке булоб дуже придалося для безлюдної Москви, принимають, здається, европейський метод перероблювання.

В Німеччині той метод поставлено на дуже високий степень і здається, що є він там на шляху дальшого гарного розвитку.

Одначе, тому, що такий корисний, хоч і непатентований досі, промисл зберігається в якійсь таємниці, нам не легко буде виложити систематично, яких саме середників уживається до того великого діла альхемії.

Одно певне, що загарбавши який-небудь край чи землю чужу, яка політично надається до заокруглення господарства... наперед вишукується в її історичній млою сповитій минувшині все легкі до винайдення сліди, що колись-там могла вона бути, отже й була — наша... На це дається докази навіть у такім случаю, колиб нас тоді ще й на світі не було... Призначення було з нащада світа...

Потім усі памятки давнього побуту, як що їх не можна перемалювати, перехрестити, перезвати й переробити, нищиться й руйнується. Є це добродійством для будучих поколінь, які без потреби моглиб серцем боліти над ними.

В цьому похвальному підприємстві не належить спинюватися — річ ясна — й перед церквами й домами Божими, бо Господь видить чисті наміри й серця; за кілька своїх домиків гніватися не буде... Для політичних цілей Він — кажуть — є дуже вирозумілий. Так ото всі сліди минулого очищується старанно...

Навіть назви рік, гір, сіл і міст мусять уступити, щоб даром не дразнили. Той процес відбувається легко й приємно при помочі переміни кількох букв чи звуків.

В природі тої роботи лежить це, що в цивілізованих краях вона робиться помалу, тихо, справно; в варварських насильно й неумістно. Цивілізований народ, як патентований хірург, ходить коло хорого обережно, крає його ножем острим і рани випікає як найуміетнійше; варварський ламле кости, але кінець кінцем — робота його, хоч і менше справна, веде до одної цілі.

Озанам і Де Местр виразилися майже однаково, твердячи, що народ майже в цілости є в мові, якою говорить; мова — то перша ціха народности і — що більше — для тих, що в ній читати вміють, вона є живою історією минулого. Колиб память минулого утрачено, відгадав би учений все з полишеної мови, що має на собі нестерті сліди всіх змін і пригод, яким улягала. Отож мову знищити, попсувати треба передовсім, безумовно. Розуміється, що палити бібліотеки й заборонювати друкувати книжки не випадає, — хиба таким реформаторам, як Москалі, котрі, як кажуть, у пса очей позичили й нічого їм не стидно; цивілізований народ поступить собі тут инакше, лагіднійше, а з однаковим успіхом.

Середників до винищування мови — навіть без карання пятилітних дітий, як у Вильні за Кавфмана, за необережні вислови — є дуже багато й великої придатности. Ото перш усього в судах, в адміністрації, в виховних заведеннях усувається помалу ту зайву мову. Задля самої пошани для мови пануючої, мови урядової, мундурової, двірської, льояльної, легальної, а, в додатку, гарної й славної, мова завойованих або вишахрованих повинна уступити й стояти в кутику...

Коли діти через кілька поколінь оставати-муть під доброю батутою, вже вони певно не так поквапно будуть оглядатися на матірну мову, радше зважати-муть на урядову... При тім є й помічні середники: убогим не дається хліба, заняття, посад, поки не видержать екзаменів з пануючої мови; урядовців, як що вони надмірно любовались би своєю мовою й плекали в серцях замилування для неї, можна дисциплінарним способом усунути зі служби й від жолоба... Мало хто, голодуючи, може думати про красу й чар матірної мови, на жаль!...

Візьмімож так систематично в шори два-три покоління, стягнім трохи цуглі, а успіх буде певний...

Зразу до тих робіт бралися з якимось стидом; відбувалися вони тихцем, потайки; голосно до них не признавалося... Тепер реформатори залишили фальшивий стид і зовсім не криються з тим, що мають на цілі, ані з середниками, яких уживають... Ті середники даються означити майже одним словом, з якого льогічно випливає ціла система, й не треба нам буде подрібно описувати її — всі вони містяться в тім слові: сила...

Є це чарівне слово й виписане воно на прапорі нашого століття... Матеріяльна сила! хто її зуміє здобути, вона послужить йому до всього: до шматовання людського духа й гори Мон-Сені, до порушання кораблів і переселювання нещасних Литовців на Сибір.

Може й забулось би про той московський винахсід масового переселювання, колиб нам припадково не вліз під перо. А варт він доброї згадки між винаходами XIX століття. Деінде в подібнім случаю, коли треба перебити провінцію, поступають собі инакше: помалу руйнується і зубожується мешканців, деморалізується їх, відмовляється їм середників зарібку, виснажується їх, відкуповується в них землю за всяку ціну... і справа легально, тихо, найсолідніше в світі скінчена... Але до того треба високої цивілізації й терпеливости, зі сторони нещасного народа якоїсь добродушної податности й овечої вдачі, яка позволяла-б себе обскубувати, не зважаючи на дальше. Москалі, що ждати не люблять, а систематично працювати не вміли-б, уживають в такім случаю сильного й радикального ліку... Село горить... Людий, виновних і невиновних, з жінками й дітьми на Сибір... Потім після дуже патріотичної поради п. Огарйова, Москаля-ліберала, набирається сто тисяч московської худоби і третьою клясою перевозиться на литовське згарище... Тут зараз будується гарний дім Божий з зеленою банею, тюрму й казначейство і — все готово... Литовці під сибірським небом вимирають на тиф з голоду й туги, а Москалі, в горівці втопивши жаль за вітчиною, для котрої назви в своїй мові не мають, вдомашнюються і всі свої варварські обичаї насаджують на дарованій їм землі...

До знаменитих реформаторів цеї системи так справного перероблювання народів зачислити належить ґеніяльного Каткова. Той муж серед найпослідовнійших поклонників божища сили займе справді передове становище...

То Катков винайшов епохальний для мистецтва аксіом, що коли поневолений і призначений на загладу народ просвітою й цивілізацією є висший від народа-завойовника, тоді треба його темнотою, відібранням світла, утруднюванням образовання здержати на шляху поступу, щоб його народ-завойовник міг наздігнати. Правило гідне Макіявеля... Воно є вершком політичного розуму... Доказує вимовно, що XIX століття позбулося в кінці всяких християнських пересудів, та що для нього політичний бит і єдність є висші від Христового закона, цивілізації, поступу й правди...

Справді щось недосяжне є в такім героїчнім відреченні від пяти тисяч літ моралі і...

Не хоче народ повинуватися... Не досить кинути його в темну тюрму, в безодню варварства й духової темряви, не досить морити його голодом; треба знесилити несвідомістю... осліпити морально, вилупити йому очі. Це, по правді героїчнійше від спродавання опіюма Англічанами в Китаї... Годі не подивуватися... яке воно могутне, сильне й достойне того великого народа: уря!

Середник, поданий Катковим, який (треба тут додати: suum cuique!) згадувалося вже й давнійше, в руках енергійного правительства виглядає простий і дуже легкий до виконання. В університетах заводиться numerus clausus, в школах таксамо утруднюється приняття екзаменами, оплатами, всякими формальностями.. потім стають до помочі ексклюзії... й половина молодежі остається без науки...

Бо розуміється, що вчитися поза границями не то держави, але й шкільного округа не тільки... Є це зрада в відношені до добродійного правительства.

Ті, що виходять зі шкіл, є вже такі вистилізовані, що своєї мови майже не знають... Як що вони убогі й жадні хліба, чатує на них у кутку вже — другий середник винародовлення.

Пануюча віра, природно, повинна бути найліпша зі всіх вір на світі, а тим, що не мають щастя бути ісповідниками її, правительство ніяк довіряти не може... хочеш мати посаду? Справа дуже проста, особливо в Росії; піп не ставить дуже великих вимог... трохи доброї волі... запишешся в реєстр і повідомиш... усе готово. Як протестантам, так католикам піп ручить за те, що між їх вірою й московською нема найменшої ріжниці та що католицькі ксьондзи бунтівники, вигадують там якісь нечувані баламутства, а воно остаточно — все одно. Справді, для попів воно все одно, бо нічого не тямлять...

Але що за чудовий послух, яке смирення й відречення від волі й розуму в відношенні до волі й розуму правительства!

До зміни віри, яку раніш називано неделікатно апостазією, є ще й инші середники: охрещення дитини на борзі, похоронення батька... вкінці очената женщини і вусики молодиків, молодечі почування серця, які ведуть до престола і дають початок поколінням уже державної віри.

Сила, яку ми тут подали, як основу і спосіб винародовлення, принимає всякі форми, перебирається і втискається, де може.

Не московським, бо більше цивілізованого народа винаходом є аксіом, що народ матеріяльно треба знищити, щоб його ослабити духово.

Така засада — сумнівна, як що оцінювати її безоглядно; практикою вона ще не стверджена настільки, щоб не можна припускати, що народ доведений до крайности, не маючи нічого до страчення, позбавлений буває, правда, розуму, але набуває сили розпуки.

Одначе умірковане й обережне життя тої засади показується доволі благодатним. Свіжо принято в Росії той ґерманський винахід і примінено в великій мірі, вповні касуючи поняття власности права і т. п. Повідбирано безправне не лиш землю, але й капітали, банкові засоби, словом, перевернено економічні відносини краю так, щоб ніхто не міг нічого мати, хиба те, що йому дасть правительство й до часу держати позволить... Треба признати, що хоч московському правительству несогірше вдалося в одній хвили зубожити край контрибуціями, гривнами, конфіскатами, то фінансовий стан цілого краю ледви чи не погіршився наслідком того... Москва все за далеко заганяється, як козак із кнутом, який надіється, що кінь його винесе з небезпеки...

Ми не вповні наглядно представили, як поступає діло винародовлення, але це мистецтво є щойно в сповиточку... Вчера ще було не знане й офіціяльно не признане. Щойно по 1864 р. нова суспільна мораль, новий дух, що повіяв по Европі, спонукали до великих і гарних починів.

Християнська, засічена міжнародна політика, дурна й дітвацька солідарність народів і братерство їх, ті великі й шумні слова, що їх виписувано на прапорах, пішли вкінці на смітник історії.

Перша Англія — та напередовиця цивілізації — відсунула від себе старі обовязки помагання добрим справам чужинців і вмішування в чужі інтереси... Франція, попікшися на горячій Мексику, дує тепер на Польщу — студену. Німеччина має в себе дома багато клопоту, заокруглюючись... Загальний европейський мир позволяє труженикам на поли винародовлення заниматися дальше своїм великим ділом явно, безстидно, як і ялося людям висшим від пересудів.

Годі не узнати тої нашої висшости над недолужною минувшиною! Хто би то був коли вгадав, що з глини можна добути алюміній, а з Кашуба, наприклад, зробити досконального „echt" Німця, та що за німецьку єдність будуть битися героїчно ті, котрим вона боком лізе і...

Та досить того... Читач в дусі доспіває собі те, чого певно на собі спрактикував, або що на другім бачив. В ту рубрику втягнемо колись пізнійше факти, що їх приносить майже кожда днина.

*) Надруковано по польськи в книжці „З року 1868. Рахункі пішез Б. Болеславітен. Познань, 1867" п. н. „Штука пшерабяня народув".

ВЯЧЕСЛАВ БУДЗИНОВСЬКИЙ.

СТЕП.

Оповідання з часів першої руїни

(Свобідно за Купером).

(Докінчення)

(19)

— Я також бачив, що твого сина застрілив отсей пес і затяг його в кущі, де я був скрився перед Крупою і Павлом, бо тоді ще не знав, що то за люди. І вони мене тоді ще не знали, та не знали, що я лежу в кущах на підслухах пару кроків від них. Я був би ще вчера, коли з тобою познакомився, сказав тобі се, як би був знав, що ти підозріваєщ сего дідуся. Коли тепер ти став судити Крупу, я помітив, що убийник виховзуєся з товариства, очивидно, щоби шкурнути в кущі, як правда вийде на верх. Він справді чкурнув, але я зараз за ним. Беріть його і Крупу пустіть.

Се відкритте і така сила свідків цілком збили Скрута з пантелику. Він не перечив, бо знав, що ніхто йому не повірить. Корбач казав звязати його і відставити до табору. Крупу увільнив.

— Зроби мені одну ласку, — Крупа промовив до сотника, сидячи на земли і гладячи Цигана, котрий ляг біля него і лизав його руку. — Ти тепер підеш до табору Корбача взяти обіцяний [illegible] добро твоєї Юстини. Як будеш вертати, поступи сюди, до мене... Поховаєш мене... Як то добре сталося, що Корбач приарештував мене. Як би не те, я бувби попращав тебе, твою жінку і пішов до своєї землянки. Там я був би віддав Богови мою душу. До землянки залізлиби вовки і порозносили би по степу мої кости. Мої і мого Цигана. А так, мої кости будуть в купі, в святій земли. В моїй землянниці пару бобрових шкірок. То для Юстини. Рушницю поховай зі мною.

— Що вам, діду, приснилася якась смерть! — сотник потішав старого. — Вас тільки втомило все те, що ви вчера й нині пережили. Проспитеся і завтра встанете свіжий і жвавий.

— Цигане! Ти спиш? — Крупа спитав собаку, гладячи її. — Спить. Спить вічним сном... Сотнику! Знаєш „Вірую"?

— Знаю.

— То говори, я буду слухати.

Сотник сів опліч него і став говорити. Не договорив до половини, як Крупа похилився йому на коліна. Вснув.. на віки.

— Хиба його таки зараз поховаємо, тут коло вашого сина? — сотник звернувся до Корбача.

— Поховайте. Як би не він, то я й не знав би, хто вбив мого Макара.

Юстина скинула з себе хусту і подала мужеви, кажучи:

— Домовини тут нема, закутайте його.

Крупу закутали в хусту і поклали його разом з рушницею десять кроків від могили Макара. Всі, як були, стали рити і землю сипати на небіжчика. Сипали, аж над ним виросла висока могила. Пару кроків від него поховали його товариша, старого Цигана.

— Поки що, нехай так буде, — промовив Орленко.—В першій осели, на яку попадемо, прикажу спорудити дві камяні плити. Одну для него, другу для Макара. Привезу сюди і покладу на могилах. Тепер ходім до вашого табору!

Пішли, ведучи за собою спутаного Скрута. Прийшовши до табору, Корбач приказав синам викотити віз з добром Юстини і вивести пару коний.

— Се для сотникової, — сказав. — Ти Марино їдь з нею. Нехай Бог опікуєся тобою, щоби тобі ніколи не було гірше, як було в мене. Я, гадаю, без провідника знайду шмат землі для себе і для моїх дітий... Хлопці! Запрягайте решту возів. Зараз і ми рушимо в дальшу дорогу.

Хлопці справилися скоро, так що коли тамті, що відіхали під проводом Мухамера щезли їм з очий, вози вже були запряжені і навантажені движимостями Корбачів. На одним возі лежав звязаний Сава. Корбач ще раз глянув в сторону, в котру тамті відіхали, щоби довпевнитися, чи хто з них не вернув. Не бачучи нікого, перехрестився і казав рушити. Він ішов вперед, вози і сини за ним. Так ішли в мовчанці пару годин, аж прийшли над глубокий яр, котрого беріг був зарослий буками.

— Тут будемо попасати, — Корбач сказав і сів на пни поваленого старістю бука. Його жінка скочила з воза і сіла біля него. Хвилю сиділи мовчки.

— Не одну біду ми перебули, — Корбач зачав перший, — не одну гірку чашу випили, але щось таке, як ось тепер, нам ще ніколи не приключилося.

— Тяжкий то хрест для матери і сестри, — відповіла жінка, ховаючи лице в долонях.

— В тім то й ціле лихо. Бездомного мисливого я з легким серцем брався карати... Тепер, то так, неначеб ганьбу виганяв з моєї хати одними дверми, щоби другими назад її впустити. Але, чи той, що замордував мого сина має безкарно гуляти по світі? Хлопець до суду віку не міг би спокійно лежати в могилі.

— Прокопе! В його жилах пливе моя кров і кров моїх дітий... Чи помилуванне немислиме?

— Жінко! — Корбач промовив суворо. — Коли ми думали, що се зробив старий Крупа, то про помилуванне не було бесіди.

Жінка знала, що присуд на її брата вже виданий, та що ніяка сила не змінить його. Вона знала свого мужа. По хвили мовчанки обоє встали і вернули до валки.

— Гнате! — Корбач сказав понуро, але рішучо. — Стягни з воза брата твоєї мами і постав його на ноги.

Скрут все ще надіявся, що сестра промовить за ним слово. Але помилився. Сестра мовчала, [illegible]

— Ти вбив мого первородного... мусиш вмерти! — промовив Корбач. — Так каже людський, так каже Божий закон.

— Вмерти? — Скрут спитав хриплим голосом. — Вмерти з руки свояка? Се немислиме!

— Так само думав мій син і помилився, — Корбач відповів, даючи рукою знак, щоби вози з жінкою і доньками відіхали. — Лиш ти Гнате лишися.

— Чи я добре чув? — Скрут цідив дрізь зуби. — Таке говорить муж моеї сестри?

— Мої слова ясні, — Корбач відповів, досипаючи до рушниці пороху. — Ти вбив мого сина, отже мусиш вмерти!

— Де Анна? Сестро! Покидаєш мене? Анно! Не чуєш? Не знаєш чим він мені грозить?

— Я чую, дуже добре чую, — Корбачева відповіла придавленим голосом. — Чую з могили голос мого первородного, котрий каже, що на світі мусить бути якась справедливість. Буду, брате, молитися за твою душу.

Скрут впав на коліна і став молитися.

По кількох словах молитви сплюнув і крикнув:

— Або Бог поможе мені?!

Став Корбача просити, благати.

— Прости мені... Лиши мені один тиждень... один день... одну годину... А бодай ти здох! Бодай би виздихали всі твої сини, доньки щоби посліпли!

— Мій син погиб від твоеї кулі — Корбач промовив — отже зразу я гадав, що й ти повинен дістати свою кару кулиою. Але тепер бачу, що ти не варт кулі. [illegible] му! — Скрут крикнув урадуваний, але недовірчиво.

— Ти вже не раз був за ката в ляцькій службі. Ти власну віру розстрілював, вішав, вбивав на палі. Ти замордував Гетьмана України.

— Такий був приказ, я був у службі.

— Брешеш! Виговського розстріляли ті, що самі зголосилися на катів. Ти був перший між тими, що зголосилися... Був ти катом для других, тепер будеш катом собі самому.

Корбач вибрав таке дерево край яру, котрого гилє виставало понад яр. Під деревом сторчав кусень скали. Під се дерево казав затягнути Скрута і поставити на камяній плитці на скалі під деревом. Закинув на його шию аркан і Гнатови, котрий вилїз на дерево, казав до вистаючої над яр гиляки привязати другий кінець аркана. Коли Гнат зліз з дерева, Корбач викинув плитку зпід ніг шурина, так що він стояв лише на вспятках. Він знав, що довго так стояти не можна. Як стопа зболіє, або вхопить корч, то стопа перестане бути опорою для цілого тіла.

— Дай Боже, — Корбач сказав відходячи, щоби ти тою одною карою відпокутував не лиш смерть мого сина, але й всі прочі твої гріхи... Хоч, боюся, що таких гріхів, як катівська служба у ворога твого власного народу, Бог ніколи не простить!

Клим Поліщук.

КРАСНОПІЛЬСЬКІ ПРИВИДИ

(Волинська легенда).

—о—

Страий, дуже старий панський палац у Краснопіллі.*) Ніхто навіть із старих людей не памятає, коли і хто його збудував. Але будував його хтось дуже мудрий: три поверхи з красно розмальованими стінами і страшно глибокі льохи під ним. Кажуть, що в тих льохах ще ніхто ні разу не бував, хоча там грошей та вина Бог-зна скільки ще від Любомирського залишилося. Від одного пана до дургого і так із віку у віку переходив сей палац, заки не перейшов до якогось Мазараки, який мало-що й жив у ньому, а через те й палац стояв якоюсь пусткою страшною. Один тільки старий Ян, що був сторожем ще до Мазараки, ніяк не міг покинути старого панського гнізда і пильно доглядав його. Багато було таких, що цікавилися палацовими льохами, але ще й до сього часу не знайшлося такого сміливого, щоби пішов у ті льохи шукати дорогих скарбів. Як переказували старі люди, т осі льохи тягнулися далеко під землю й досягали аж до середини Краснопілля і кінчалися під стародавньою церквою, яка була збудована ще тоді, як не було й самого палацу, а вся місцевість, де тепер стоїть Краснопіль, шуміла дикими лісами та була багата вскяого звіриною і убога людністю.

Перекази стародавні кажуть, що за річкою Кобиллям, над якою стоїть Краснопіль, було колись велике грецьке місто Тіполь, на яке напали Татари і знищили його враз із мешканцями. Де кому з них пощастило вибратися на другий бік річки й заховатися в лісах, де згодом зявилося село й була збудована ся церква. Село жило собі вільним і не від кого незалежним життям, але якось наїхали сюди пани, а потім виріс тут і сей палац.

Окрім таємницих льохів, у ньому було ще й так богато всякого дива: темні кімнати з людськими кістяками; великі яні кімнати, на стінах яких висіло богато портретів усяких осіб у дорогих жупанах, у кереях, у гетьманських шапках, з мечами та булавами в руках; на гроищу-ж лежали і тліли стародавні „чорні книги"... Страшний був сей палац, бо ксьондзи „прокляли" його, скоро після того, як гайдамаки зарізали тут вельможного пана Ескерка і його жінку. А як росповідають, то сталося се за часів Коліївщини, коли на Україні було „важки дуже простім людям жити"... Тоді всякий терпець увірвався і скрізь настав непокій народний і смута велика. Пани жорстоко поводилися й важко карали кождого, що насмілявся повстали проти їх сваволі. Тоді по всій Волині пролунав голос народних местників-повстанців і люди стали втікати в ліси, де в потайних місцях збиралися в гайдамацькі гульбища. Важко було і краснопільцям терпіти знущання свого пана Ескерко, але ніхто з них не хотів утікати в лісові нетрі, а так ждали, що прийдуть гайдамаки і взволять з неволі. Ждал иі ждали, але визволителі не приходили.

Коли тут, одного разу в церкві старий пан-отець сказав казання: „Снився мені, мої діточки, сон дуже дивний... Зявилася мені свята Марія Єгипетська, одягнута в нашу просту сіру свиту з мережками на ковнірі, в гетьманський шапці з камнями-самоцвітами і з ножем за поясом. Подивилася на мене так сумно, що аж серце стислося від болю. Подивилася — подивилася, зітхнула важко і сказала: „Скажи, старче сивий, своїм діткам вірним, нехай вони з неволі визволяються, а я їм допоможу і в природі перед Богом стану. Нехай поставлять у церкві мого образа, як я є, а перед ним свої ножі посвятять"...

Заворушилися люди і десь у них сміливіть взялася. Багато людей зразу-ж подалося в ліси на гульбища, щоб там приєднатися до гайдамаків, а багато стало в дома готуватися. Намалював маляр образ святої Марії Єгипетської, а коваль накував і нагострив багато ножів. Люди стали ждати того часу, як ударить ґвалтовий дзвін і почнеться... Алє минуло багато часу, а ґвалтовий дзвін не дзвонив. Люди чекали, що прийде післанець із гульбища і тричі вдарить у великий дзвін, а тоді затрубить якась труба в лісі і почнеться... Ждали так, що й вночі навіть неспали...

* * *

Була тиха літня ніч і накрапав дрбненький дощик. Потомлені важкою денною працею люди ніяк не могли чогось такого сподіватися в таку надзвичайну хмурну ніч, а через те всі спали. Коли в саму північ, несподівано, вдарив ґвалтом на старій дзвіниці великий дзвін і затрубила труба в лісі. — Йшли гаюдамаки з гульбища і скликали людей на поміч, але люди спали...

Прийшли гайдамаки і вдерлися в панський двір. Пан Ескерко гуляв тоді зі своїми сусідами-панами і недумав спати. Довго змагалися панські слуги з підпанків, бо добре знали, що помилування не буде, але потім подалися й скрилися. Коли гайдамаки добралися аж до самого палацу, так багато панів встигло десь поховатися, тільки один Ескерко зі своєю жінкою не зміг добре зхоаватися, бо вона була молода й гарна, а через те й не сходіла лізти в димар, де було багато саджі. Знайшли їх обох під престолом палацового костела і тут-же жорстоко росправилися з ними. Кажуть, що з пна живцем здерли шкуру а його жінці відрізали голову. Але як тільки її голова покотилася вбік від тіла, то коло престола зявився якийсь чорний ксьондз, із книгою в руках, і проклинав: ... Будьте прокляті на двіста літ!... Будьте сонні, слпі й глухі так, як сонне, сліпе й глухе село сеї страшної ночі!"... Взяли гайдамаки ксьондза і, вчепивши йому на шию важкого дубового стола, вивели з палацу і втопили в річці Кобиллі...

Майже що до самого ранку гуляли гайдамаки. Подоставали собі з великого та глибокого льоху срібла й золота, порозбивали зарослі зеленим мохом старі бочки з міцними литвинськими медами і так пили та гуляли... Багато з них так підгуляло, що й забулися на село йти та людей будити. „Байдуже, — казали вони, — раз перемогли спершого натиску, то чого вже там боятися"... Але не так воно сталося. Люди ще спали на селі, а тільки де-хто встав, щоби на панщину іти, як у село приїхали ґузари ґрафа Замойського. Як тільки вони приїхали, так спершу всього з чотирьох боків запалили село, а потім стали людей катувати.

Схопилися люди за свої ножі, але спогадали, що вони не свячені, тай руки опустилися. Нічого було робити без ґвалтового двона. Задзвонили якось, але не було вже коли тих ножів святити, бо ґузари всіх заставили на коліна впасти. В самім палацу довго ще змагалися гайдамаки, а потім, побачивши свою лиху годину, взяли й поховалися в льохи. Ґузари пяних гайдамаків порубали й поскидали в темні, потаємні кімнати, а льохи замкнули на вісім замків і поставили коло них свою варту.

Старого пан-отця повісили на дзвіниці коло того двона, з якого на ґвалт дзвонено. Йдучи на смерть і прощаючися зі своїми людьми, пан-отець сказав: „Проспали свою волю тоді, як уже не можна було проспати. З сього часу вас будуть непокоїти привиди, щоб ви не проспали в друге"...

Люди, кажуть, дуже плакали і клялися не проспати.

* * *

Багато літ минуло з того часу, але між людьми живуть перекази про се страшне діло. Ще й до останніх часів говорили, що як тільки в селі має статися пожежа, або так яке нещастя, то в панському саду опівночі блукає безголова пані і тримає в руках свою росслатлану голову з мертвими, непорушними, зеленими очима і, коли хто побачить її, то скоро з ним обовязково станеться якесь страшне нещастя.

А через се старі люди ще й до останнього часу боялися вночі йти через панський сад, а як треба було йти в якій конечній справ, то обходили сей парк навколо, роблючи великого круга.

Дід Семен Лічман, який був паламарем у старій церкві, росповідав, що як мала впасти панщина й вийти воля, то під церквою він бачив якогось святого, який стояв на колінах і молився на схід сонця. Як він догадувався, так то, певне, що був той пан-отець, якого замучили вороги волі.

Потім, як мала стати Велика війна, то в селі аж четверо людей бачило оту безголову панію. Один із них, молодий парубок, який ніколи нічого не боявся, росповідаючи про свою зустріч із безголовою панею, казав так: „Не можу тут бути... коли-б уже куди подітися так, щоб і сліду по мені не стало"... — Як почалася війна, то його забрали до війська і так він дійсно запропастився десь.

Перед революцією церковний сторож Левко, бачив у старій дзвініці таку святу, яка на стародавньому образі намальована, що в бабнику*) стоїть. Вона була як жива, а від неї било святим сяйвом"...

Як почав руйнуватися великий фронт і в село мали прийти московські люди, знову хтось такий бачив безголову паню, але на сей раз вона на його очах стола з головою і так зщезла. Люди йому вірили але чогось недоброго ждали. Скоро воно сталося. В село прийшли московські люди й отаборилися в палаці. В селі настав непокій великий: стрілянина з рушниць лунала вдень і вночі, чотирьох найкращих господарів розстріляно за те, що вони не хотіли слухатися московських людей...

Одного дня московські люди сказали, що треба знищити панське гніздо. Тих, що були проти сього, купали в ополонці і мокрих привязували до високих старих ялин, що росли навколо палацу. Коли вже не було кому противитися знищенню панського гнізда, тоді моковські люди з піснями стали громити старий палац. Виносили на двір і тут-же ділили між собою оксамитові стільці, дубові столи, з червоного дерева шафи і дорогоцінні кришталеві дзеркала. Порцеляновий посуд викидали просто із вікон і топтали ногами, щоб сліду ніякого з витребеньків нелишилося"... Де-хто, що бажав досягти великої мудрости, забрався аж до „чорних крин" і вибирав собі, що найкращу... коли вже було все поділене, тоді на двір витягли старе фортепяно і, поставивши його на снігу, стали шукати „справжнього музику"... Музика скоро знайшовся і втяв такого козачка, що все село тільки в боки взялося. Стали пити й гуляти, як ще ніхто так не гуляв. Все село танцювало, а разом із ними танцювали і московські люди. Над вечір, коли чогось умно тало, вирішили запалити палац, щоб веселійще стало...

Тир дні палав у вогні старий палац, а на четвертий день від нього залищилися одні чорні, страшні, теплі руїни. Старі люди журно хитали головами й казали: „Ой, не чекайте тепер добра від безголової пані. ...Се так не минеться"... Скоро зникли з села московські люди, а разом із ним зникла і мужицька радість. В селі зосталися сумні палцаові руїни й туга невимовна...

Стояв непорушно — образ святої Марії Єгипетської, який ще й тепер аж сяє фарбами. До нього то й моляться тепер старі люди, перед ним то й світять свої тоненькі воскові свіченки, бо — „хоч то образ і дуже старий, але проте вічно новий"...

...Невідомо тільки, чи зогріли разом із старим палацом привиди вічности і чи не зявляться вони ще колись?

1918-1923 рр., Краснопіль, Ланів.

*) М-ко Краснопіль, Житомирського повіту (тепер — Житом. округи), на Волині.

*) „Бабник" — притвор.

У. Н. СОЮЗ — НАЙЛІПШИЙ ОПІКУН В НЕЩАСТЮ. ЧИ ВИ Є ЧЛЕНОМ ЙОГО?

ВАЖНЕ ДЛЯ ВП. ПП. СЕКРЕТАРІВ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

—о—

Сим повідомляється Вп. ПП. Секретарів відділів У. Н. Союза, що висилка календарів на рік 1924 для членів У. Н. Союза вже розпочалась і що вже вислано календарі на адресу ПП. секретарів для слідуючих відділів:

76 (2 пакунки), 78, 81, 86, 87, 90, 96 (2 пакунки), 98, 99, 104, 105, 109, 112, 117, 118, 120, 130, 182.

Всі повисші вимінені посилки зістали вислані почтою дня 24. грудня. Котрий би з висше згаданих відділів не дістав з якоїсь причини посилки до 10 днів від дня вислання календарів, нехай повідомить адмін. „Свободи".

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ШИКАГО, ІЛЛ. Бр. св. Димитрія повідомляє своїх членів, що річний мітинг відбудеться в второк, 1. січня 1924 о годині 11.30 перед полуднем. Кождий член мусить явитися на мітингу, бо будеться вибирати нових урядників, а старий уряд здасть справозданнє зі свого діловодства. Також будеться принимати нових членів без вступного. — П. Коваль, предс.; Н. Слівінський, фін. секр.

ҐЛЕСТОНБУРІ, КОНН. Бр. св. Івана Хрестителя, від. 138 повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що річний мітинг відбудеться в неділю, 30. грудня о годині 1. пополудни в гали Ксеньки Дзядик під ч. 123½ Ок ул. На порядку деннім буде справозданнє старих урядників і вибір нового уряду на біжучий рік. З огляду на це, що це есть послідний місяць в котрім У. Н. Союз принимає нових членів без вступного, тож проситься тих, що ще неналежать до нашого братства і до У. Н. Союза, прийти та вписатись зараз, заки есьте при добрім здоровлю, щоби потому не було запізно. — Л. Сидорак, предс.; Д. Качмарик, кас.; С. Кунікевич, секр.

ПОЗІР! ПОЗІР!

Сим подається до відома всім нашим читачам, що присилаючи до поміщення ріжні оголошення до часописи „Свобода", треба рівночасно враз з оголошеннями присилати і належитість за них. Щоби читачі могли орієнтуватися яка належитість має бути прислана враз з даним оголошенням, будуть ласкаві за кожде написане в оголошенню одно слово числити 2 цт. коли таке оголошення має 30 або більше слів. За оголошення котрі не мають 30 слів платиться 50 цнт. за раз. Ся постанова входить в життя 1. грудня б. р. Виняток творять лишень відділи У. Н. Союза, котрих оголошення мають бути підписані місцевим урядом відділу. Всі оголошення мають бути присилані до адмістрації „Свободи" 5-6 день перед днем оголошення їх в часописи, так що колиби вимагала сего потреба, був час порозумітися зі сторонами. Сторони котрі не схотять пристосоватися і придержуватися повисших правил, не можуть відтак нарікати на часопись, що непоміщено їм оголошення чи оголошень.

У Адм. „Свободи".

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ДЕНЬ НОВОГО РОКУ.

Старожитні Єгиптяне, Феніціяни і Перси розпочинали новий рік в осени рівноночію 21. вересня. Греки аж до 5. віку перед Хр. розпочинали його з зимовим наворотом сонця, 21. грудня, а в р. 432 перед Хр. перенесли день свого нового року на 21. червня. Старожитні Римляни розпочинали початок року 21. грудня, однак Юлій Цезар переніс його на 1. січня. Жиди обчисляли свій рік все від першого дня місяця Тішрі, 6. вересня, однак їх церковний рік зачинаєся осінною рівноночію, 21. марта. 25-тий день марта був звичайною датою для більшости Христіян в початках середніх віків. Календар Григоріянський привернув в р. 1582 день 1. січня як день Нового Року. Однак доперва в році 1752 ся зміна почала обовязувати Англію. Спеціяльністю в сей день є постановляти собі всякі приречення в добрій вірі, котрі скоро однак забуваються. Зробіть виняток з реґули і постановіть собі що будете дбати про своє здоровле за помочію Трінера Гіркого Вина і додержіть сеї постанови. Результат сього буде чудовий. Чистить воно внутренности, помагає травленю і привертає апетит. Продають його всі аптики і доставці лікарств. Щасливого Нового Року!